

"Teessüfle görülüyor ki, onların tebâyün-ü efkârı, ittihadı tefrik ettiği gibi; tehâlûf-ü meşâribi de terakkiyi tevkif etmiştir..." cümlesini devamı ile açıklar mısınız?

"Beşincisi: Yüz defa söylemişim, yine söyleyeceğim: Ehl-i medrese, ehl-i mektep, ehl-i tekkenin musalâhalarıdır. Tâ, temayül ve tebadül-ü efkâriyle lâakal maksatta ittihad eylesinler. Teessüfle görülüyor ki, onların tebâyün-ü efkârı, ittihadı tefrik ettiği gibi; tehâlûf-ü meşâribi de terakkiyi tevkif etmiştir. Zira her biri mesleğine taassup, başkasının mesleğine sathiyeti itibarıyla tefrit ve ifrat ederek, biri diğerini taddil, öteki de berikini teşhil ediyor."(1)

Mektep insanın aklını doyurur, **medrese** insanın inanç dünyasını tanzim eder, **tekke** de insanın kalp ve gönül dünyasına rehber olur ve onu teali ettirir.

Bu üçlü mekanizma **insan-ı kamili inşa** etmede ayrılmaz ve kopmaz bir formül gibidir. Birisi eksik olsa formül bozulacağından, netice tahakkuk etmez. Etmediğini, Osmanlının son dönemlerinde ve Cumhuriyet'in seksen yıllık tarihinde görüyoruz.

Bu üç kurum birbiri ile çelişir, birbirini inkar ederse; **ayrılık, fakirlik, husumet** peyda olur ve toplumu karanlığın en dibine iter. Bilim adamları dini ya da dini kurumları inkâr ederse, oradan küfür, ahlaksızlık ve sefahat çıkar; din alimleri de bilimi ve mektebi inkâr edip dışarlarsa, o zaman cehalet, fakirlik ve taassup meydan bulur. Tasavvuf ehli de bu ikisinin kendisine göre eksikliğini görüp ihtilaf çıkarırsa, sıkıntı büyür. **Çözüm;** bu kurumların birlik ve ahenk içinde, en azından maksadımız olan insanın maddi ve manevi noktada terakki etmesi hususunda ittifak etmeleridir.

Hasılıkelam, dindeki yobazlık nasıl çirkin ise, bilimdeki yobazlık da aynı derecede çirkin ve iticidir.

(1) bk. [Münazarat](#).